

ARXIU

La terra perduda del Myotragus

El 1995, en una cova de Menorca anomenada C-2, dos espeleòlegs hi trobaren un jaciment importantíssim per a conèixer millor un animal curiós que habitava les Balears abans que hi arribés l'home: el 'Myotragus balearicus'. Fins el setembre d'enguany hi haurà una part de la troballa exposada al Museu Municipal de Ciutadella.

A començament de l'any 1995, els espeleòlegs Josep Màrquez i Pere Arnau ja feia una temporada que menaven una intensa activitat. Les seves últimes exploracions havien donat resultats excel·lents i els esforços s'havien vist recompensats amb la troballa de coves inexplorades, algunes amb restes arqueològiques i paleontològiques interessants.

Enclavat en una de les parets del barranc d'Algendar (Ferrerries), a trenta metres d'altura, Màrquez i Arnau hi descobriren un forat que conduïa directament a la prehistòria menorquina: la Cova des Càrritx, com la van batejar. Hi van trobar 35.000 ossos humans i molts cranis de 1.600 anys d'antiguitat; 60 peces de ceràmica; 200 botons; 200 objectes de metall; milers d'ossos de microfauna; una trentena d'espècies vegetals, cabells humans i objectes de tipus de llenya diferents. La cova va aportant des d'aleshores una valuosíssima informació sobre la vida dels antics pobladors de l'illa.

Gràcies a tot açò, Màrquez i Arnau començaven el nou any amb delit, i dedicaren tot de caps de setmana a investigar alguns indrets concrets. Entre els seus objectius hi

havia la punta Nati, una de les més agrestes de l'illa, afaïçonada pels forts vents de tramuntana i de mes-tral que la castiguen constantment.

Un d'aquells primers dies del 1995 penetraren en un estret espai subterrani molt pendent que baixava en forma de clivella. Arrossegant-se sobre pedres van trobar un pas horitzontal que els va menar a una sala inferior que no figurava en la topografia. Aquí, hi observaren un pas lateral derruït per on van poder entrar a les sales principals de la cova. Va ser en aquestes sales que van veure grans piles d'ossos de *Myotragus*, un petit bòvid de la subfamília dels caprins, que domina el tercer episodi faunístic de Menorca. D'acord amb els estudis més recents, aquest episodi comença amb les glaciacions, esdevingudes, a l'hemisferi septentrional, fa 2.350.000 anys.

Fins ara els jaciments paleontològics de Menorca havien ofert, relativament, pocs especímens faunístics. La pobresa de les mostres menorquines de vertebrats fòssils contrastava amb la gran riquesa d'alguns jaciments mallorquins (cova de Moleta, cova des Moro, cova Estreta, cova Nova, cova de Son Maiol, etc.). Això ha fet, de l'un

costat, que mai no s'hagin pogut caracteritzar, amb mostres prou consistents, les formes menorquines de vertebrats plistocènics i, de l'altre, que el coneixement que tenim dels vertebrats plistocènics de les Balears s'hagi basat essencialment en l'estudi de les poblacions mallorquines. Aquesta situació ha canviat després de les importants troballes de Pere Arnau i de Josep Màrquez que ara, per primera vegada, es poden veure en un museu: el Museu Municipal de Ciutadella.

El descobriment d'aquest dipòsit fou comunicat a l'equip de científics que treballen a l'Institut Mediterrani d'Estudis Avançats de Palma. Després de constatar la gran riquesa en restes de *Myotragus*, es programà una excavació a dur a terme entre el 25 d'agost i 15 de setembre de 1995. Durant l'estudi dels materials, les restes òssies foren catalogades i dipositades al Museu Municipal de Ciutadella el gener de 1998.

El jaciment contenia, entre peces i fragments, 1.744 ossos de vertebrats i 282 closques de gasteròpodes. L'espècie vertebrada més abundant del dipòsit és el *Myotragus balearicus*, del qual hom tenia notícia des que la paleontòloga an-

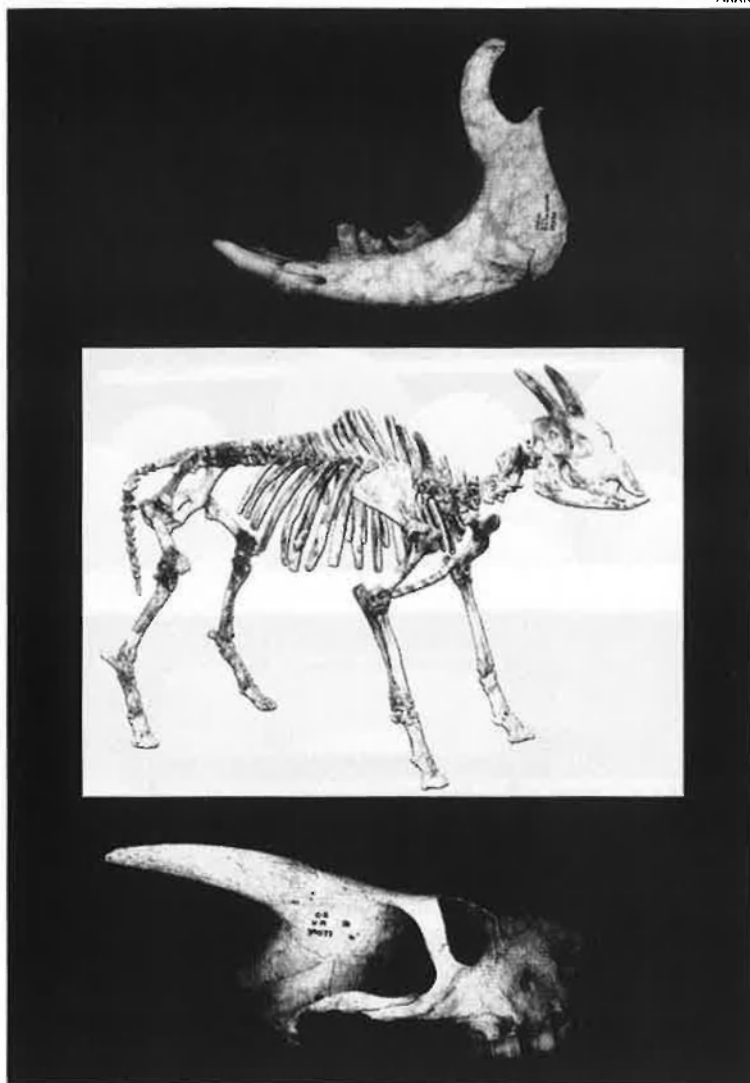
glesa Dorothea Minola Bate (1879-1951), del Museu d'Història Natural de Londres, l'havia descrit, l'any 1909. Bate n'havia trobat restes tant a Mallorca com a Menorca. Més tard, també se n'havien trobades a Cabrera i a sa Dragonera. Les restes ara trobades a Menorca són d'1,8 milions d'anys abans de l'arribada dels primers pobladors a l'illa.

El Myotragus. La subfamília del *Myotragus balearicus* ("Bate", per la seva descobridora) inclou dotze gèneres moderns i trenta-quatre espècies recents o recentment extingides. El *Myotragus* presenta una sèrie de característiques notables, adquirides després d'un llarg procés d'evolució insular, que li conferiren un aspecte ben curiós.

Es tractava d'un animal d'uns 45-50 cm d'alçada mitjana a la creu, amb un pes aproximat de 50 a 70 quilos, unes extremitats molt curtes i robustes, sobretot a la part distal. Presentava unes òrbites oculars molt frontalitzades que li permetien una visió estereoscòpica; tenia una musculatura robusta i, com a tret més distintiu, posseïa una única incisiva de creixement continu a cada hemimandíbula.

La seva dentició era realment peculiar. Es caracteritzava per la reducció de les dents, tant les de davant, que serveixen per tallar i arrabassar els aliments, com les de darrere, que serveixen per capolar-los; també per l'alçada elevada de les corones dentàries, i per una dentició única; és a dir, que no tenia dues denticions, una de primària –de "llet"– i una altra de secundària o adulta –definitiva–. La seva visió no era lateral, com passa en tots els bòvids actuals, sinó que el pla de les òrbites oculars tenia una posició més frontal, per causa de l'escurçament del rostre. Se sospita que la percepció del món que tenia el *Myotragus* era més visual que no olfactiva, a diferència d'allò que s'esdevé en quasi tots els bòvids actuals.

Els ossos de les extremitats tenen un índex de robustesa superior al dels bòvids més recents. Per açò tenia una locomoció de tipus graviportal, pròpia d'espècies molt més

ARXIU

El '*Myotragus*' presenta una sèrie de característiques notables, adquirides després d'un llarg procés d'evolució insular, que li conferiren un aspecte ben curiós. No podia córrer, ni botar, ni fer moviments de ziga-zaga, ans es movia a poc a poc, amb uns moviments rígids, però potents.

grosses i molt més feixugues, com per exemple l'elefant. El *Myotragus* no podia córrer, ni botar, ni fer moviments de ziga-zaga, ans es movia a poc a poc, amb uns moviments rígids, però potents.

Les dimensions corporals d'aquest animal depenien d'uns quants factors. En primer lloc, de l'època en què va viure. En segon lloc, sembla que presentava un dimorfisme sexual, encara no ben definit. Finalment, és probable que hi hagués diferències de talla corporal entre els exemplars coetanis que vivien a les parts més baixes de les illes i els que vivien a la muntanya.

Avui hi ha pocs dubtes que l'espècie animal d'aquest gènere de caprí, endèmic de les Gimnèsies (nom que reben les illes de Menorca i Mallorca en els períodes interglacials, després de la separació de

la Gran Gimnèsia, una única illa de més de 8.000 km², quasi tan gran com la Còrsega actual que les reunia totes dues) visqué també a Menorca fins a la colonització humana de l'illa.

De les peces trobades, no n'hi havia gaires en perfecte estat; així i tot és important el nombre d'ossos que s'havien conservat relativament complets. Dels 1.677 ossos de mamífers fòssils trobats, 1.624 (un 97%) són d'aquesta espècie. Es per açò que, com a dipòsit paleontològic, la cova (anomenada C-2) s'ha de considerar un jaciment sobretot de *Myotragus balearicus*, un animal curiós que va existir fa milers d'anys i que encara avui continua cridant l'atenció.

**Carles Marquès
David Marquès**